

» מבוא לכללים «

» החשיבות והייחודיות בכללים שבספר זה «

בחלק זה – "מעשה חר'ז", יובאו בע"ה ע"ד כללים והדרכות בדרכי הכתיבה והעריכה בכלל וכתיבת ספר בפרט. והכול בחרוזים נעימים ובלשון קלה וקולחת.

אלו הכללים, מכל טוב הם כלולים, והם מועילים ומעולים, כי הינם כוללים, בבהירות ובהרחבה, את כל דרכי הכתיבה, וגם עצה והדרכה, בכל שלבי המלאכה, של הוצאת הספר המושלם, לאור העולם¹, בעזר אל עולם.

רבים מהכללים מלוקטים מגדולי ישראל שבכל הדורות². מלבדם, הובאו גם הדרכות וכללים נוספים בהתאם להתפתחות הטכנולוגית בימינו (הקלדה במחשב³, סוגי דפוס, אפשרויות פרסום והפצה) ולהתפתחות הלשון העברית (כללים לשוניים, כללי הכתיב המלא, כללי הפיסוק, אופן ציון המקורות) – כללים שהינם חשובים וחיוניים מאוד, ובכל זאת, משום-מה, רבים מהם אינם מוכרים כלל בציבור, ובפרט בציבור התורני. לא ראיתי שום ספר תורני⁴ שבו הובאו כללים אלו בצורה סדורה ומקיפה!

בספרנו הבאנו את כל הכללים בהרחבה ובבהירות. למשל:

דרכי הכתיבה והעריכה – כלל טו – הערה 63; כללים כז-כח

-
1. וכפי שיפורט לקמן בפתיחה לכללים, איך כל שלבי הוצאת הספר בהם נכללים.
 2. אגב, מובאות גם הדרכות ועצות שהגעתי אליהן בכוחות עצמי, חלקן פרי הפקת לקחים מכתובת ספרי "יין צלול" (על הלכות בורר וכללי "מלאכת מחשבת" בשבת).
 3. שבשנים האחרונות הפכה לנחלת כותבים ומחברים רבים (בניגוד לעבר - שהמחבר היה מוסר את כתב היד לבית הדפוס או לקלדן).
 4. וגם לא ידוע לי על ספר שאינו תורני, שבו מרוכזים כל סוגי הכללים הללו.

איך כותבים בסגנון פיקנטי ומעניין? מהו סוד הכתיבה התמציתית? איך כותבים כתיבה מסודרת? ומהי דרך ה'כתיבה הספרותית'⁵?

חשוב לציין: בין הכללים גם כללי עריכה מקצועית של מכוני ההוצאה לאור המובילים. כללים אלו, שעד כה היו ספונים בתדריכים פנימיים, ייחשפו כאן לראשונה לציבור הרחב.

אופן ציוני מקורות – כלל כו והערה 123

כגון איך לציין לספר שמואל א פרק ד פסוק ג, האם כך: שמואל א', ד', ג' או: שמואל א, ד' ג' או: שמואל א' ד, ג? ואיך לציין לשמואל א פרק ד פסוקים ג, י, כ? והאם הציון יבוא לפני ציטוט הפסוק או לאחריו?⁶ ועוד.

כללי הכתיב המלא – כלל לב והערה 153

מדוע המילה טיפשי נכתבת (בכתיב המלא) עם י' (לאחר הט'), ואילו המילה שטחי נכתבת ללא י' (לאחר הש')? האם כותבים דימיון או דמיון? ניסיון או נסיון? יישוב או ישוב?⁷ היטו או הטו? היבטנו או הבטנו? שהייה או שהיה?⁸ ייעשה או יעשה?⁹ בלעדינו או בלעדנו? להיכנס או להכנס? הקשיתי או הקשתי?¹⁰ מצויין או מצוין? וילון או וילון? תלמידינו או תלמידינו?¹¹ הכותבים והמחברים רגילים לנחש... וחבל! יש בזה כללים ברורים אלא שמשום-מה הם אינם מוכרים, כנ"ל.

5. איך כותבים סיפורים ומשלים באופן 'עסיסי' ומעניין.

6. רבים כותבים כך: *הרואה המת ואינו מלווהו עובר משום (משלי יז, ה) "לועג לרש חרף עושהו"*. אולם כדאי לדעת כי במשפט כזה עדיף שציון המקור יבוא לאחר ציטוט הפסוק. מאידך, ישנם הכותבים: *שנאמר "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון" (שמות יד, יד)*. ובאמת גם זו טעות. במשפט כעין זה עדיף לציין את המקור אחרי "שנאמר". רוב האנשים רגילים לציין תמיד לפני הציטוט או תמיד אחרי, ואינם יודעים שיש לחלק עפ"י סגנון המשפט. ובספרנו לקמן נבאר את הכלל בזה.

7. כשהמילה מנוקדת, היו"ד בחיריק.

8. בשלוש הדוגמאות האחרונות: כשהמילה מנוקדת, הה"א בחיריק.

9. כשהמילה מנוקדת, היו"ד בצירי.

10. השי"ן בצירי.

11. אגב, הכתיב המלא של מילה זו תלוי במשמעותה (התלמיד שלנו או התלמידים

כללים לשוניים – שם

כללים לשוניים בסיסיים שרבים אינם מכירים, כגון אלו מילות סיבה באות בהקשר חיובי ואלו בהקשר שלילי? האם כותבים: "אדמו"רים" או: "אדמורי"ם"? האם יש לנקוט: "כשלעצמו" או: "לכשעצמו"? מתי מתאימה הלשון: "לא כל שכן"? ועוד.

כללי הפיסוק – כלל מ והערה 178

היכן המקום המתאים לסמן פסיק? היכן מסמנים סימן של נקודה ופסיק (;)? מתי יש להשתמש בגרשיים ומתי בגרש בודד¹²? האם מצמידים את המקף למילים? ומתי משתמשים בקו מפריד?

ביצועים ו'טיפים' בעבודה ב'זורד' – כלל מו והערה 196 (וראה גם הערות 85, 183, 188)

כגון ניקוד; הקלדת גרש יחיד; ביצוע חיפוש והחלפה; ביטול הפעולה האחרונה; הדבקה חכמה; סימון כל המסמך; סימוני עימוד; הערות חוזרות בכתב עילי ועוד.

שלנו). ומעניין שישנן מילים נוספות שהכתיב המלא שלהן תלוי במשמעותה של המילה, כגון קדמה, נצלו, תקנו ועוד. עיין בדברינו שם.

12. דוגמה לאחד השימושים של הגרש הבודד: ישנו כלל חשוב שרבים אינם מודעים לו, כאשר מביאים ציטוט ובתוכו ציטוט נוסף, לא כדאי לסמן גם את הציטוט הפנימי בגרשיים (שכן זה יגרום לסרבול), והטוב ביותר יהיה לסמן את הציטוט הפנימי בגרש אחד. לדוגמה: *מובא בגמרא מסכת ברכות "מאי דכתיב 'לא תאכלו על הדם' – לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם"*.